

K 373.5/K 90

1200000867824

**ТЕХНИКУМ ПО ДЪРВООБРАБОТВАНЕ И ВЪТРЕШНА
АРХИТЕКТУРА "АНГЕЛ ГЛАВЧЕВ"**

**КРЕПОСТ
НА РЕВОЛЮЦИОННИТЕ
БОРБИ**

КРЕПОСТ НА РЕВОЛЮЦИОННИТЕ БОРБИ

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000867824

КРАТЪК ОЧЕРК

за младежкото революционно движение
в средното художествено училище за
мобилировка и вътрешна декорация
в град Русе през 1930/1944 година

Ркой томи
первата и кой дъво
ученик вли 84е, нево
градо на революционна мисъл
и неутеме прекрасна
12.10.1984г. Зр. Кисел

1983 г.

447336

STATE OF TEXAS

IN SENATE,
January 10, 1901.
REPORT
OF THE
COMMISSIONER OF THE
LAND OFFICE.

TO THE SENATE,
AND
TO THE HOUSE OF REPRESENTATIVES.
BY
J. M. HARRIS,
COMMISSIONER.
DALLAS: THE TEXAS BOOK CONCERN, 1901.

Стогодишният юбилей на Средното художествено училище за моделировка и вътрешна декорация в град Русе — сега техникум по дървообработване "Ангел Главчев" — дава прекрасна възможност да се хвърли поглед и върху младежкото революционно движение, което се разгръщаше от възпитаниците и сред възпитаниците на училището. Въсъщност тази революционна дейност, макар и нелегална, винаги е била съществена и неделима част от живота и дейността на училището. То даваше специална и в по-малка степен общообразователна подготовка в рамките на учебната програма, а революционната дейност под ръководството на Партията и РМС допринасяше учениците да получават и правилна политическа ориентация, да добиват идейно-революционна закалка, за да виждат своето истинско място в живота и да участвуват по-масово и по-всеотдайно в класовите битки срещу монархо-фашистката диктатура.

И не случайно в най-тежките и най-решителните години на борбата срещу монархо-фашизма, за победата на социалистическата революция, не малко възпитаници на училището застанаха в най-челните редици на тази борба като партизани и членове на бойни групи, като сътрудници и помагачи. Едни от тях, като Ангел Гецов, Ангел Главчев, Кръстю Беленски отдадоха и най-неповторимото, което природата е дала на човека — своя живот, други дочакаха победата на социалистическата революция във фашистките затвори и концлагери.

След извоюваната победа много възпитаници на училището застанаха на най-трудните и най-решаващите участъци на борбата за изграждането на социалистическото общество — в органите на народната армия и народната милиция, на стопанския фронт и обществено-политическото поприще, в развитието на образователното дело, науката и културата. Ето защо, младежкото революционно движение в училището е едно от най-светлите страници в неговия живот и органически е неразделна част от неговата едновековна история.

За разгръщането на активно младежко революционно движение в училището имаше и обективни предпоставки: на първо място — поради професионалния му характер в него постъпваха преди всичко синове

на бедни работници, селяни и служаци. Така социално-класовата принадлежност на огромното мнозинство от учениците създаваше добра възможност за масова и активна младежка революционна дейност. На второ място — трябва да се подчертаят революционните традиции и революционната приемственост в живота на училището, които се предаваха от година на година и от клас на клас.

Важна предпоставка беше и ръководството на младежкото революционно движение в училището от градския и окръжния комитети на Партията и РМС в Русе, които имаха богати революционни традиции и богат революционен опит. И това е напълно естествено. Революционното младежко движение в училището не се разгръщаше само за себе си и изолирано зад стените на училищната сграда. То беше и се развиваше като част от общото младежко революционно движение в Русе, в Русенски окръг и страната. И още една важна предпоставка — благотворното влияние върху това движение в училището на такива прогресивни учители и много добри възпитатели като Георги Митев, Георги Церковски (бай Гого), Кирил Лазаров, Стефан Тодоров.

II

Разбира се, обективните предпоставки бяха само условие за активна и масова революционна дейност. За действително разгръщане на такава дейност бяха необходими още и редица субективни предпоставки и фактори, които в живота на училището винаги, или почти винаги са били налице. Това особено се отнася за периода от 1930 година до победата на социалистическата революция през септември 1944 година. С пълно основание младежката революционна дейност в училището през този период може да се нарече най-широка по обхват и най-богата по своята целенасоченост и съдържание. През този период се открояват и най-съществените черти, които характеризират дейността на младежкото революционно движение в училището. Кои са тези черти?

1. Преди всичко — неговата организираност, дисциплинираност и безпределна преданост към делото на Партията и РМС. Младежката революционна дейност се разгръщаше и ръководеше на основата на определена организационна структура, съобразена с нелегалните условия на работа и спецификата на училището. Изграждаха се по класове организации на РМС с класен отговорник. Членовете на тези организации се разделяха на групи от по пет ремсисти с групов отговорник. Ремсовите организации по класове образуваха общоученическата организация, която се оглавяваше от секретар. Отговорниците на

ремсовите организации по класове образуваха общоучилищното ръководство на РМС. Разбира се, отговорниците на ремсовите групи (наричани още и петорки), на ремсовите организации по класове и общоучилищния отговорник при нелегалните условия на работа не можеха да се избират. Те можеха само да се подбират внимателно и отговорно из средата на учениците, които са доказали своята антифашистка убеденост, които са спечелили авторитет и уважение сред своите другари и съученици и които са се проявили като добри ученици.

През 1931/32 учебна година секретар на общоучилищната организация на РМС е бил Никола Йорданов, през 1932/33 – Пенчо Мандев, 1934/36 – Цвятко Цаков, 1936/1937 – Никола Лазов, 1937/38 – Мирко Димитров, 1939 година – Георги Катеров, 1940 – Желязко Кюсов, 1941 – Велчо Гергов, Кирил Чулев.

Със своята добра организираност и дисциплинираност, качества които за нелегалните условия на работа имаха решаващо значение, организацията на РМС в училището все повече укрепваше и се утвърждаваше като политически ръководител в живота на учениците, ръководеше и разгръщаше сред тях активна масово-политическа дейност, ограничаваше и не позволяваше да се разширява влиянието на такива фашистки организации като "Легиона", "Бранник" и др. Така тя, ремсовата организация, си изграждаше авторитет, печелеше уважение, и което е особено важно – доверие пред градското и окръжното ръководство на Партията и РМС в град Русе.

"Влиянието на РМС в столарското училище през 1937–1940 година беше толкова силно – писа др. Пенчо Милков – секретар на окръжния комитет на РМС в онези години – че деветдесет на сто от учениците бяха негови членове или съмишленици, нямаше организация в училището, която да не се ръководи от ремсистите или съмишлениците на РМС. Учениците участваха най-активно във всички обществени мероприятия на Партията и РМС. Столарското училище се беше превърнало в наша крепост".

Безспорен показател за авторитета и доверието, което е оказвано на организацията на РМС и изявените ремсисти в училището беше възлагането им на най-отговорни и опасни за онези години задачи. През януари 1934 година на секретаря на ремсовата организация и член на районния комитет на РМС в Русе Цвятко Цаков е поставена задачата да приеме и укрие в квартирата си видния младежки и партийен функционер Йордан Лютибродски. Тази отговорна задача той и неговия съквартирант Атанас Янев изпълниха с чест. В тяхната квартира на "Алея Възраждане" Йордан Лютибродски престоява повече от две

седмици. Тази среща и общуването със забележителния партийен функционер, отдал живота си за делото на Партията и победата на социалистическата революция, имаше и важно възпитателно значение. Неговите съвети и указания — как да се работи сред учащата се младеж, как да се избягват прибързани действия, безцелни спорове и пререкания, как да се печелят и привличат неутралните младежи, бяха равностойни на цяла школа за двамата ремсисти и ремсови ръководители. Квартирата на Цвятко Цаков и Атанас Янев даваше убежище и на други партийни и ремсови функционери като Никола Попов, Симеон Добрев, Димитър Паунов, Коста Момчилов, Кръстю Гераров, Христо Станев и др. В нея се получаваше кореспонденцията между Централния комитет на Комсомола и Окръжния комитет на РМС в Русе. На тях беше възлагана и задачата да изработват клишетата за фалшиви лични карти, за помощни марки, нужни за дейността на помощната организация. По-късно, като член на Окръжния комитет на РМС в Русе, Цвятко Цаков е изпращан с отговорни задачи и до други градове на Русенски окръг.

За нелегални срещи ибирки от общоградски характер във връзка с дейността на РМС са използвани и редица други квартири на активни ремсисти от столарското училище: на "Глилка" 21 обитавана от Ганчо Стоянов, на "Боримечка" 9 — от Борис Балинов и Милуш Цветанов, на "Неофит Рилски" 16 — от Тодор Шекеров, на "Неофит Рилски" 24 — от Желязко Кюсев и Петър Исаков и др.

За авторитета на ремсовата организация в училището говори и фактът, че на нея беше възложена задача в изборите за народно събрание през 1939 година да окаже помощ за избирането на кандидата комунист, общаря Янко Димитров. И наистина, редица ремсисти, които познаваха и обичаха бай Янко, се включиха активно в разнасянето на позиви и бюлетени, в организирането на групови и индивидуални беседи, в охраната на събранията на партийния кандидат.

Не малко активни ремсисти, възпитаници на училището продължиха да изпълняват важни и отговорни партийни поръчения и след неговото завършване.

Резбарската работилница на Георги Генев, и Ганчо Стоянов на ъгъла на улиците "Райко Даскалов" и "Любен Каравелов" се беше превърнала в явка, в място за срещи и разговори на отговорни партийни и ремсови дейци като Здравко Чампов, Йото Цвятков, Христо Станев; Любен Христов и други. Чест гост на работилницата беше и членът на политбюро на ЦК на БРП (к) Боян Българанов, след пристигането му в Русе през август 1941 година. Неговото укриване Окръжният комитет на партията беше възложила на Ганчо Стоянов.

Борис Балинов, член на Общонаучното ръководство на РМС от 1939 до 1942 година, сега доцент, доктор на икономическите науки и преподавател в АОНСУ към ЦК на БКП, е един от организаторите на РМС и секретар на ремсовата организация в 3-ти конен полк в град Кавала. След разкритието ѝ е арестуван заедно с други свои другари, осъден на смърт и изпратен в Сливенския военен затвор. Тук, след шест месечно престояване в единична килия, смъртната му присъда е заменена с доживотен затвор.

За активна революционна дейност в монархо-фашистката казарма, попаднах в затвора и възпитаниците на училището Цветан Иларионов Крамолински, Васил Вътков.

2. Добрата организираност, дисциплинираност и преданост към делото на Партията се явяваше основна предпоставка за следващата характерна черта в многостранната дейност на ремсовата организация в Средното столарско училище – грижата за идейно-политическата подготовка и класово-партийното възпитание на организирания членове на РМС и неговите съмишленици. И в тази важна насока дейността на РМС протичаше организирано, целенасочено, с използването на нелегални и легални форми на работа.

Особено важна роля в това отношение играеха марксистко-ленинските кръжоци, изграждането на които започва още в 1930 година. Организирах се кръжоци по политическа икономика. Един от изтъкнатите ръководители на тези кръжоци беше Пъшо Нейков, работник във фабрика "Делси". От неговите интересни беседи кръжочниците-ремсисти за пръв път научаваха какво значи капитал, принадлежна стойност, нееквивалентна размяна: изобщо – как става ограбването на пролетариата и как експлоататорските класи трупат огромните си богатства.

Изграждаха се кръжоци по история на БКП, по международното работническо движение с ръководител Богдан Атанасов. Често като лектори се явяваха и другарите Христо Русков, Любен Христов и други. В тези кръжоци през 1936 година с много голям интерес бяха изучавани докладите на Георги Димитров, Дмитрий Мануилски и Палмиро Толиати пред Седмия конгрес на Коминтерна. Занятията по тези доклади бяха всъщност школа за ремсистите в училището, за активното им участие в утвърждаването на новия курс на Партията, за укрепване връзките с широките безпартийни маси и особено с младежта, за настъпление срещу фашизма и проникващото германско влияние в България.

В идейно-политическото и класово-партийното възпитание на ремсистите голямо и трайно въздействие оказваше колективното

четене по групи на нелегалните тогава вестници "Работническо дело", "Младежка искра" и други партийни издания. Тук ремсистите получаваха не само информация по редица актуални вътрешни и международни проблеми на антифашистката борба. От тези четения те излизаха и с ясни указания за тяхното лично участие в тази борба.

С оглед на своята идейно-възпитателна работа организацията на РМС в училището разполагаше със своя библиотека от прогресивна литература в това число и художествена, като "Десет дни, които разтърсиха света" от Джон Рид, "Тиса гори" от Бела Илеш и др. Нейното съхраняване и раздаване, за да се ползува, се възлагаше като важно поръчение на извени и проверени ремсисти като Стайко Неделчев, Мирко Димитров, Иван Михайлов, Цветан Иларионов и други.

Ръководството на РМС в училището отдаваше голямо значение в идейно-възпитателната си дейност на организираното масово посещение на литературно-музикални или други мероприятия от общоградски мащаб с подчертан прогресивен характер, каквито бяха сказките в Русе на такива прогресивни учени и общественици като Георги Бакалов, Тодор Павлов, проф. Анастас Бешков и други.

Истинска и с нищо незаменима школа за идейно-политическо възпитание, за запознаване със съветската действителност бяха организираните посещения на прожекциите на съветски филми през 1939–1940 година, като "Тринадцать", "Трактористи", "Цирк", "На границата", "Волочаевски дни", "Песен за казака" и други, както и постановките на пиеси от съветски автори на сцената на Русенския театър, като "Светлините на маяка", "Платон Кречет", "Героите на въздуха" и други. След постановката на "Светлините на маяка", в която актьорите пяха марша на Будьони, той стана най-любимата песен на прогресивната учаща се и работническа младеж в Русе.

3. Ремсовата организация в училището не беше откъсната от учебната програма. На нея не ѝ беше безразлично на какви учители е поверена подготовката на учениците, как те се готвят и за какво се готвят, когато навлязат в живота. И това беше друга съществена черта в нейната дейност. В тази насока важно място заема голямата протестна демонстрация на учениците през есента на 1932 година по указание на Партията против учителя-цанковист Йордан Йорданов, който беше взел активно участие в погрома над комунисти и земеделци през 1923/24 година и който продължаваше да се проявява като отявлен и зъл фашист. Протестната демонстрация принуди тогавашното училищно ръководство да го отстрани.

Достоинo място в младежкото революционно движение заемат и стачните борби на учениците под ръководството на Партията и РМС. Поводът за тези борби се коренеше в сериозните недостатъци на учебната програма, която беше удължена по време и твърде окастрена по отношение на общообразователните дисциплини. Така се пресичаше достъпът на възпитаниците на училището до висшите учебни заведения. След седем годишен курс на обучение завършващите ученици не получаваха дори и майсторско свидетелство.

Първата стачка против реформите и реорганизациите, които превръщаха училището в обикновено практическо и занаятчийско учебно заведение, беше организирана от РМС през септември 1933 година. Тя се ръководеше от стачен комитет в състав Бою Ванков, Георги Слабаков, Никола Йорданов, Пенчо Мандев, Коста Пандов, Иван Главчев и други. Към стачния комитет беше определена и група за охрана против стачкоизменници. Исканията на стачкуващите ученици бяха: първо — да се спрат реформите, които водят до обезличаването на училището и второ — да се даде право на завършващите да продължат образованието си в Художествената академия в София и Търговската академия в гр. Варна.

Макар и да получи подкрепата на прогресивните учители в училището и на прогресивната общественост в града, двуседмичната стачка постигна само частични резултати. Нейните най-активни ръководители Пенчо Мандев, Никола Йорданов и други бяха изключени за една година. Но стачката укрепи организацията на РМС и остави трайни следи в нейната история. Нещо повече — поуките от тази стачка помогнаха за по-добрата организация и ръководство на следващата стачка през 1937 и 1938 година, която продължи почти три месеца. И при тази стачка исканията на стачкуващите ученици бяха формулирани ясно и категорично — да се намали курсът на обучението, да се въведат повече общообразователни предмети, да се признае правото на следване във висшите учебни заведения в България, да се отмени едногодишния практически стаж и учениците да получават майсторско свидетелство заедно с дипломите си. И тази стачка беше ръководена от стачен комитет, съставен от най-активните ученици ремсисти — Стефан Начев, Коста Дачев от девети клас, Мирко Димитров, Георги Катеров, Иван Михайлов от осми клас и Панайот Драгнев, Любчо Попов и Христо Велев от седми клас.

Но тази стачка имаше много по-подчертан политически характер. Тя избухна във време, когато в България стачките бяха забранени със закон. Всъщност тя беше протест на учениците срещу просветната

политика на тогавашната буржоазна, монархо-фашистка власт, която преднамерено ограничаваше общообразователната програма на професионалните училища. Властите не бяха заинтересовани и съзнателно пречеха синовете на бедните работници, селяни и дребни служители, каквито бяха болшинството от учениците в Столарското училище, да получават и по-висока обща култура.

Стачката на учениците, умело ръководена от Партията и РМС, получи в много по-голяма степен подкрепата на прогресивното гражданство на Русе. В нейна подкрепа обявиха кратки стачки учениците от техническото училище в града и редица практически училища в страната като в София, Пловдив, Сливен и др.

Заплахите на русенската полиция, увещанията и заплахите на кмета на града Кирил Старчев, на началника на гарнизона полковник Стефанов, на владиката Михаил и на водача на легиона в града Симеон не сломиха твърдото намерение на стачкуващите ученици да постигнат победа. Не стретна стачкуващите ученици заповедта на министъра на търговията, промишлеността и труда за закриване на училището, след което началникът на полицията нареди всички ученици, които не са русенски граждани да напуснат града.

В крайна сметка стачката приключи с успех и в началото на февруари 1938 година учебните занятия бяха възобновени.

В какво се състоеше успехът на стачката?

По отношение на конкретните искания в това, че едногодишният практически стаж беше отменен, на завършилите училището се разрешаваше да продължат образованието си освен в Свищов и Варна още и в свободния университет в София.

Но най-същественият успех беше в друго. От стачката ремсовата организация в училището излезе още по-силотена и укрепнала, с още по-нарастнал авторитет пред градското и окръжното ръководство на Партията и РМС. Всъщност, победата на стачката беше победа на Партията, на РМС, на цялата прогресивна русенска общественост.

От голямо значение беше и фактът, че за стачката в училището научи и обществеността на цяла България. За нея писа дори и такъв буржоазно-фашистки вестник, какъвто беше вестник "Зора".

Но с особено задоволство трябва да се подчертае, че за тази стачка научиха и милионите съветски хора — както за нейното обявяване, така и за нейното приключване. Към средата на февруари 1938 година вестник "Правда" писа: "Благодарение на единството, солидарността и бойността на стачкуващите ученици от Средното художествено училище по мобилировка и вътрешна декорация в град Русе близо три

месечната стачка завърши с успех. С Министерска заповед училището е отново открито."

4. Друга характерна черта в революционната дейност на организацията на РМС в Средното столарско училище е, че тя се организираше не самоцелно и изолирано, а в най-тясна връзка с основните задачи, които Партията и РМС поставяха и решаваха в онези години в борбата срещу монархо-фашистката диктатура. Всъщност тази дейност беше практическо изпълнение на партийните задачи в рамките на училището и възможностите на организацията.

По време на Лайпцигския процес през 1933 година, под ръководството на РМС, в училището беше организирана акция против хитлеро-фашистката провокация срещу Георги Димитров, срещу Германската комунистическа партия и международното комунистическо движение.

Активна дейност разгърна ремсовата организация по възприемането и утвърждаването на новата линия на Партията, начертана след Седмия конгрес на Коминтерна и в изпълнението на неговите решения. Конкретно за условията на училището тази нова линия изискваше да се подобри и издигне на ново равнище работата на организацията на РМС с легалните младежки масови организации и чрез тях открито и легално да се разгръща по-активна, по-целенасочена и по-широкообхватна антифашистка дейност против настъплението на фашизма и войната. На практика това означаваше ремсистите да навлязат в масовите организации и да участвуват активно в техния живот. Такава беше и поставената задача пред ръководството на организацията на РМС в училището. И тази задача беше изпълнявана отговорно и с чест.

Организацията на РМС установи пълно политическо ръководство над масовите организации, като постави начело на техните ръководства най-изявилите се ремсисти-ученици. Чрез тях цялата дейност на тези организации все по-убедително се насочваше към това — да се възпитават учениците в дух на другарство, солидарност и взаимопомощ, в дух на обич към нашия трудов народ, на ненавист към експлоататорската класа и нейната монархо-фашистка диктатура. Тази насока на работата беше в пълно съответствие с новия партийен курс за укрепване връзките на Партията с народа и младежта, за сплотяване на всички прогресивни сили в борбата против фашизма и войната. Така и организацията на РМС в училището трупаше опит, изграждаше си умение да прилага и съчетава все по-успешно нелегалните с легални форми на работа.

Особено добри възможности в тази насока даваше работата в Юношеския туристически съюз, който организацията на РМС наистина съумяваше да използва. В обновеното ръководство на градското дружество на ЮТС бяха избрани през 1936 г. Димитър Караджов — за председател и Петко Вуцов — за касиер-домакин и двамата от столарското училище. Туристическото дружество в училището беше оглавявано последователно от Иван Михайлов, Любен Панов и Георги Катеров. Дейността, която дружеството разгръщаше главно с излетите из околностите на Русе — Образцов чифлик, Черодейка, Сара баир или до градове като Силистра, Разград, Велико Търново, Свищов, не бяха само средство за развлечение и отмора. Това бяха обмислени мероприятия на ръководството на РМС с предварително определена политическа и идейно-възпитателна цел. Например на Първомайския излет до Образцов чифлик през 1936 г. на ремсистите от столарското училище беше възложена задачата да разпръснат позиви, която те изпълниха с такт и остроумие.

На тези излети се четяха доклади, реферати, изнасяха се добре подготвени литературно-музикални програми. Но те се използваха и за разясняването на много важни въпроси от вътрешната и международната обстановка, които имаха пряка връзка с дейността на Партията и РМС. Така например на един от излетите до Образцов чифлик през есента на 1939 година, съвместно с други училища и работническата младеж, беше разяснена същността на договора за ненападение между Съветския съюз и хитлерова Германия, причините които доведоха до сключването на този договор, както и за причините за избухналата вече Втора световна война.

На друг такъв излет, пак до Образцов чифлик, пред актива на ремсовите организации в столарското училище, техническото училище, гимназията, от фабриките и занаятчийските работилници в града, Любен Христов разясни законопроекта на тогавашното монархофашистко правителство за създаването на казионната фашистка организация "Бранник". Тук бяха дадени и конкретни указания за работата на организациите на РМС срещу "Бранник", и особено, как да се предотврати привличането на младежи в тази фашистка организация, които са колебливи в политическата си ориентация.

Работата на дружеството на ЮТС имаше и друго значение — съвместните излети и други мероприятия укрепваха дружбата между учениците от другите училища и особено — дружбата с работническата младеж, която оказваше положително въздействие в класово-партийното възпитание на учащите се.

За умението на ремсовата организация да работи с масовите организации в съответствие с новия курс на Партията много показателна е и дейността на Въздръжателното дружество към училището. То също беше оглавено и ръководено от РМС. Негови председатели са били такива изявени ремсисти, като Никола Попов, Богдан Атанасов и др. И неговата дейност се отличаваше с подчертана антифашистка насоченост, което ясно се вижда от характера на по-важните мероприятия, проведени от дружеството. По повод смъртта на видния български прогресивен учен-социалист Асен Златаров в началото на 1937 година в Аулата на училището беше проведено литературно-музикално утро. Такова утро, с добре подготвена програма, посветено пак на Асен Златаров, беше проведено и в началото на 1940 година. Масово участие взеха учениците от столарското училище и в проведената по указание на Партията в Русе общоградска манифестация в памет на големия учен антифашист.

С голям успех беше изнесена пиесата "Калната топка", първо на сцената в Аулата на училището, а след това и на сцената на Русенския театър.

С голям интерес се посрещна от ученици и граждани "гроздовото утро" в началото на 1940 година. Неговата програма не беше само апел за трезвеност. Тя беше и своеобразен протест срещу тежкото положение на селяните-лозари, до което ги беше довело тогавашната монархо-фашистка власт. Този протест особено силно прозвуча в рецитираното стихотворение "Плодът изкърши клоните" от младия тогава прогресивен поет Иван Бурин.

Под пълното ръководство на РМС беше и ученическият кооперативен стол. Неговото ръководство от председател, касиер-домакин и контролна комисия от трима ученици се избираше из средата на най-дейните ремсисти като Никола Лазов, Мирко Димитров, Иван Михайлов, Христо Борански, Янко Дунев и други.

Оглавяването на стола от организацията на РМС имаше голямо значение. Така ремсовата организация имаше възможност да оказва и материална помощ на най-нуждаещите се ученици, а след започването на Втората световна война — да се информира и от предаванията на радио Москва от собствения на стола голям и хубав за времето си радиоапарат. И никак не беше случайно, че когато директорът на училището Манолов, известен с профашистките си убеждения, забрани изборността на ръководството на стола, за да назначава удобни само за него ученици, среща на общоученическото събрание неочакван, масов отпор. Целта на тази промяна много ясно изрази преподавателят

по литература Христов, който, опитвайки се да оправдае постъпката на директора, заяви, че времето на демокрацията било вече изтекло.

Широка дейност разгръщаше и Помощната организация. Пласираха се стотици марки сред учениците и събраните средства се предаваха в помощ на политическите затворници, за борещите се испански патриоти.

Под ръководството на РМС беше дружеството на Червен кръст, дори и Християнското дружество.

Добрата дейност на РМС с масовите организации в училището не остана незабелязана и неоценена. На сбирка със секретарите на ремсовите организации в средните училища на Русе, станали през април 1939 година в квартирата на Богдан Атанасов и с присъствието на члена на Окръжния комитет на РМС Пенчо Милков, представителят на Централния комитет на РМС, след информацията на Мирко Димитров, препоръчва опита на РМС в столарското училище за работата сред масовите организации да се пренесе и в другите училища на града.

Организацията на РМС в средното столарско училище взе активно участие в изпълнението и на друга важна партийна задача в онези години — да се разобличава фашизмът като главна опасност за мира и главен подпалвач на втората световна война. През 1937 година по случай деня на славянската писменост — 24 май, по инициатива на РМС беше организирано общоградско утро с литературно-музикална програма. Силно впечатление направи концертното рисуване на ученика-ремсист Ангел Лалов, който изобрази Кирил и Методий — единият с книга в ръка, а другият с гълъба на мира. Идеята тук е ясна и недвусмислена — културата и мирът са неделими, културата и войната са несъвместими. Военната опасност идва от най-големия враг на славянските народи — хитлерофашизма. Колко актуално звучи това и днес!

Пред стотици ученици и граждани, излетници до Образцов чифлик на 1 ноември 1937 година учениците от Столарското училище изнесоха богата литературно-музикална програма, посветена на "Деня на мира". Всъщност, за какъв ден ставаше дума? Секретарят на ремсовото дружество Мирко Димитров при откриването на тържеството не пропусна да отбележи, че в движението за мир участва цялото прогресивно човечество, включително и българската младеж, че в челния отряд на това движение стои родената от великия Октомври Съветска държава, двадесет-годишнината на която ще се чествува на 7 ноември от цялото прогресивно човечество. Редят се стихове на Ботев, Дебелянов, "Червените ескадрони" на Смирненски. И пак концертно рисува-

не, но този път на работник с чук и глъб на мира. И тук идеята е ясна и категорична — диалектичното единство на борбата за социализъм с борбата за мир.

Борбата на ремсовата организация в училището против войната и нейните подпалвачи продължи и с нейното активно участие в известната Соболева акция през есента на 1940 година. Както е известно, тази акция Партията и РМС бяха превърнали във всенародно движение в България за приемане предложения от Съветския съюз пакт за приятелство и взаимопомощ. Пактът целеше да предпази България от прикачването ѝ към хитлерофашистка Германия, да гарантира нейната независимост и защита от евентуална агресия. С целите и съдържанието на пакта бяха запознати по групи всички организирани членове на РМС, а с индивидуални и групови беседи — и всички съмишленици.

Пред ремсовата организация в училището обаче, беше поставена от градското и окръжното ръководство на РМС още по-отговорна задача — по даден текст да се напишат десетки позиви към всички честни граждани с призив да се включат в движението и да настояват за приемане на съветското предложение. Позивите бяха написани и предадени в определеното време за разпращане из града и за разпространяване на подходящи места. В написването на позивите взеха участие секретарят на организацията Желязко Кюсов и активните ремсисти Борис Балинов, Милош Цветанов, Велчо Георгиев и Веселин Миронов, който предостави за тази акция и своята квартира на ул. "Доростол".

III

Широката и разностранна легална и нелегална дейност на ремсовата организация в училището не остана скрита за монархо-фашистката полиция. С помощта на свои агенти и провокатори през лятото и есента на 1940 година тя успя да нанесе сериозен удар на младежкото революционно движение в Русе, който засегна и ремсовите организации в училищата. В продължение само на няколко дни в Обществена безопасност се оказаха почти всички секретари на ремсовите организации при средните училища в града. От столарското училище бяха арестувани секретарят на организацията Желязко Кюсов и активният ремсист Тодор Шекеров. Бяха арестувани, но освободени след два-три дни поради липса на доказателства и учениците-ремсисти Милко Минковски и Тодор Денев.

Следствието се водеше от известните полицейски агенти Попов, Дюлгеров, Крачунов, Чамуров и специално повикания от Шумен специалист Матеев. Но въпреки пълната мобилизация на полицейската агентура, на всевъзможните физически и психически инквизиции полицията не можа да регистрира особен успех. Доказателствата с които разполагаше — един нелегален вестник, печат за помощни марки и напечатани, но непласирани марки, някои книги с прогресивно съдържание — не й бяха достатъчни. Арестуваните се държаха твърдо и не допуснаха да се разкрият нито мрежата на ремсовите организации в училищата, нито имената на организираниите ремсисти. Рамките на провала щяха да бъдат значително по-ограничени, ако не бяха признанията и разкритията на арестувания секретар на Окръжния комитет на РМС и отговорник за работата в училищата Киро Биволаров. Въпреки това голяма част от арестуваните ремсови и партийни дейатели бяха подведени под отговорност по Закона за защита на държавата. Една част от тях, сред които и бившият възпитаник на училището Георги Катеров, бяха оставени в затвора без право на гаранция, а други като Желязко Кьосев, Тодор Шекеров бяха освободени под гаранция. Благодарение на защитника на подсъдимите, известният русенски партийен функционер и общественик Руско Попрусков, делото беше отлагано и то по тактически съображения — да се печели време. А през пролетта на 1941 година то беше засегнато и от амнистия. Благодарение на състъпничеството на учителите Георги Митев, Георги Церковски, Кирил Лазаров и други, Желязко Кьосев и Тодор Шекеров бяха изключени условно с възможност да продължат образованието си.

След тези разкрития на полицията за секретар на ремсовата организация на училището беше натоварен Велчо Гергов Стефанов.

IV

След присъединяването на България към агресивния фашистки блок и особено след вероломното нападение на хитлерофашистка Германия над Съветския съюз, се създаде нова по-сложна и по-трудна обстановка за работа. Новият курс на Партията изискваше да се премине в настъпление с всички форми на борба, включително и въоръжената, срещу българския и хитлерогерманския фашизъм, който фактически беше вече окопирал България. Гражданите на Русе виждаха това и със собствените си очи — техният град беше първият окупиран от немскофашистките палчища наш, български град.

Преустройваше своята дейност и ремсовата организация в столарското училище. Нужно беше да се разобличават фашистката пропаганда, да се поддържат духът и вярата на организираният ремсисти и съмишленици в крайната победа на Съветския съюз и всички прогресивни сили. За тази цел се използваха всички възможни форми и особено индивидуалните срещи и беседи. Изключително ценна и навременна помощ в разяснителната работа на ремсовата организация оказваха учителите Георги Церковски и Георги Митев. Те винаги намираха време и начини да предадат най-новите и най-вълнуващи информации за героизма на Съветската армия. Никога не пропускаха да дадат и съвети, как тази информация да стигне до всеки организиран ремсист и съмишленик.

Повдигаха духа и укрепваха вярата в крайната победа и първите саботажни акции на бойните групи на Партията и РМС в Русе. Подпалването на цистерна с бензин, убийството на германски часовик от комуниста Леон Таджер и неговото героично държание пред фашисткия съд, стигнаха до всеки ремсист и съмишленик в училището.

Ремсовата организация в столарското училище взе и непосредствено участие във въоръжената борба. По указание на Окръжния комитет на Партията и РМС и с непосредствената помощ на Ана Вентура, член на окръжния комитет на РМС, отговаряща за работата в училищата, беше изградена бойна група и в училището. Скоро на нейните най-активни и най-предани членове Ангел Главчев и Ангел Гецов беше възложена отговорна задача — да ликвидират областния полицейски началник Симеонов, отявляващ фашист и гестаповец, с тежки престъпления пред РМС, Партията и народа. Въпреки предварителната подготовка на наказателната акция, фашистският палач е само ранен.

Тежко е наранена обаче и ремсовата организация, революционното младежко движение в Русе. Заловени и инквизирирани жестоко, Ангел Главчев е обесен в Русенския затвор. Загина и Ангел Гецов.

Така двамата смели и обаятелни ремсисти написаха саморъчно най-светлите и най-вълнуващите страници в историята на младежкото революционно движение в столарското училище и със своята саможертва застанаха за вечни времена в редиците на безсмъртните герои на Партията и РМС.

V

С такъв политически актив и с такъв принос в младежкото революционно движение Ремсовата организация при Средно художественото

училище за мобилировка и вътрешна декорация — сега техникум по дървообработване "Ангел Главчев", посрещна и приветства Деве-тосептемврийската победа.

Безспорно, в дейността на ремсовата организация имаше и много младежка романтика, младежко дръзновение. Главното обаче, в нейната дейност, в младежкото революционно движение в училището, беше, че то се развиваше и действуваше като част от общопартийната борба за победата на социализма и комунизма, че то даваше първа политическа подготовка и първа революционна закалка на стотици смели борци за новото, мечтаното и изстрадано социалистическо общество и на стотици възторжени строители на това общество.

От младежкото революционно движение в училището могат и трябва да черпят пример, вдъхновение и особено от подвига и саможертвата на Ангел Главчев, Ангел Гецов, Кръстю Беленски и сегашните и бъдещите комсомолци, които се учат и ще прекращават прага на училището, наричано с право в миналото — крепост на революционните борци.

Написал: Желязко КЪОСЕВ

По материали на: Богдан АТАНАСОВ

Борис БАЛИНОВ

Георги КАТЕРОВ

Желязко КЪОСЕВ

Иван МИХАЙЛОВ

Мирко ДИМИТРОВ

Тодор ШЕКЕРОВ

Редактор: Борчо ОБРЕТЕНОВ

Текстът е съгласуван с Любен Христов —

Окръжен комитет на БПФК гр. Русе

